

диаметрално противоположни. Българскитѣ владѣтели чрѣзъ папитѣ и тѣхното съдѣйствие искали да закрѣпятъ младата си държава и да получатъ църковна и политична самостоятелностъ заедно съ политиченъ и църковенъ независимъ началникъ¹⁰⁹. Папитѣ пъкъ се стремѣли въ църковно отношение да подчинятъ България подъ духовното си вѣдомство, а политично да я присъединятъ къмъ всемирната папска християнска държава. Поради туй българитѣ винаги не довѣрчиво се отнасяли и къмъ римскитѣ папи, както и къмъ цариградскитѣ патриарси и, щомъ като постигали или не — цѣльта си, тѣ или открито се отказвали да ги признаятъ за духовни началници, или пъкъ малко се грижили за даденитѣ общания. Благодарение на бодростта и политичната мѣдростъ на българскитѣ владѣтели папитѣ не успѣли да вѣвлекатъ и българитѣ въ мрѣжата си, въ която били вѣвлекли всички християнски народи отъ римското духовно вѣдомство, между другитѣ и панонскитѣ и моравски словѣни, които може би и поради това така скоро пропаднали като държава.

Българската държава още въ началото се поставила на териториално-национална основа и до края си запазила сѣщия характеръ. Аспарухъ, както и всичкитѣ му наслѣдници, си поставили за държавна цѣль и планъ, да подчинятъ подъ своята държавна власть всички балкански народи и отъ тѣхъ да образуватъ една велика българска държава, въ която българитѣ да бждатъ владѣщиятъ народъ. Въ това отношение българскитѣ владѣтели имали за образецъ византийската държава, която въ всички врѣмена силно влияяла на българското държавно право: и тя сѣщо се стремѣла да покори всички балкански народи и между тѣхъ да издигне като доминируещъ на-

---

¹⁰⁹. Teiner. I. 21, 27.